

- א. רש"י וריטב"א מפרשים שאחד מבני העיר קורא לבני הכפרים כשהללו נכנסים לעיר. ויש אומרים שבני הכפרים בקיאים לקרוא וקוראים בעצמם בעיר, מקום שמתקבצים לקרוא בתורה (עפ"י רשב"א ור"ן; רא"ש יבמות). ויש מפרשים (ראשונים בשם ראב"ד; ר"ח כהן בתוס' יבמות יד. וכ"מ ברמב"ם א, ו – להם משנה) שבני הכפרים נכנסים לבית הכנסת במקומם ושם הם קוראים.
- ב. קריאת הלילה, אפשר שהקילו על בני הכפרים שלא לקרותה [שעיקר קריאתה ביום], ואפשר שקוראים אותה ביחידות, ולמחר קוראים בעיירות בעשרה (ר"ן). והריטב"א (ד. נקט שחייבים לקראה כל אחד במקומו כפי מה שידוע או שהולך אצל חבריו, ואפילו אם צריך עשרה, יכולים בלילה לטרוח ולכנס עשרה מפני שאינם טרודים (וע' משנ"ב תרפח סק"ב).
- ג. יכולים בני הכפרים לקרוא בי"ד אם ירצו (כן משמע מרש"י. וכ"כ הריטב"א ושר"ד). ומצוה מן המובחר יש בכך שקוראים אותה ביתר רוב עם [ואין בכגון זה לחוש שמא ימות ולא יקיים המצוה, מאחר וכך דינו מעיקרא שיכול להמתין ואם מת הרי נעשה חפשי מן המצוות ופטור] (עפ"י משיב דבר סוסי' מא וסי' יז – שלא כדעת השואל שחשש למיתה).
- ד. בני הכפרים הקוראים מגילה ביום הכניסה, קוראים או גם בפרשת 'ויבא עמלק' (עפ"י תורי"ד. ונראה שבזה היו יוצאים ידי חובת קריאת 'זכור' מהתורה, שהרי בשבתות לא היו באים לעיירות).
- ה. משמע ברשב"א ובתורי"ד שכפר שהוא סמוך ונראה לעיר, דינו בי"ד ואינו מקדים ליום הכניסה (ולפרש"י אין מקור לדין זה. ושמא אף לשיטתם דוקא בסמוך מפני שיכול להיכנס בכל עת, אבל נראה ואינו סמוך אין מסתבר שמשום שנראה לא נקל עליהם. ואם היה נראה עם הכרך מסתבר שג"כ הקלו לקרוא ביום הכניסה, אך אם לא רצו להקדים קוראים בט"ו).
- ו. בן עיר שקרא ביום הכניסה, וקודם י"ד עקר דירתו לכפר, יתכן ויוצא למפרע בקריאתו, וצ"ע. ואולם אם הסכים בלבו קודם הקריאה לעבור לכפר קודם י"ד – יכול לקרוא ביום הכניסה כדין בן כפר (עפ"י קהלות יעקב א).
- בגדרי 'עיר גדולה' וכפר' – ע' להלן ה.

- ב. לסתם משנתנו, כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, הם הקוראים בט"ו (גזרה שוה פריזים – פריז). ולדעת רבי יהושע בן קרחה בברייתא, כרכים המוקפים חומה מימות אחשורוש – כשושן. הלכה כתנא דמתניתין (רי"ף ריטב"א ושאר פוסקים).

דפים ב – ג

- א. מהו המקור לכפילות אותיות מנצפ"ך, פתוחות וסתומות?
 ב. תרגום של תורה ושל נביאים, מי הם שאמרום?
 ג. מהם מאמרי רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא המובאים בסוגיא?
- א. הסיקו שכפילות אותיות מנצפ"ך בכתיבת הספרים, פתוחות וסתומות – היו משכבר (הלכה למשה מסיני. ירושלמי א, ט; ב"ר א), אלא ששכחום במרוצת הדורות ולא ידעו אלו באמצע התיבה ואלו בסופה (רש"י שבת קד.). עד שבאו צופים (הם נביאי הדורות (עפ"י רש"י ור"ת, וכ"ה בב"ר א). וי"א: רבי אליעזר ורבי יהושע (ע' שבת קד ורמב"ן שם), וחזרו ויסדום.

ב. תרגום של תורה, אונקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע. ופירשו שכבר היה התרגום מעולם [מסיני (מהרש"א), ככתוב בעזרא ויקראו בספר תורת האלקים מפורש – זה תרגום] אלא שנשכח (לאחר ימי עזרא שבררו להם לשון הקודש. מהרש"א) וחזרו ויסדוהו.
תרגום של נביאים, יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי (כלומר קבלה היתה לו מפייהם. מהרש"א).
תרגום של כתובים; נראה שאחד מן התנאים שלאחר יונתן בן עוזיאל תרגמו, ולא תרגם ספר דניאל מפני שיש בו קץ משית. ויונתן נמנע מלתרגם משום שלא יכול לתרגם הכל לא רצה לתרגם מקצת (רשב"א ועוד).

ג. מאמרי רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא:

(א) מנצפ"ך – צופים אמרו.

(ב) תרגום של תורה – אונקלוס הגר אמרו מפי ר"א ור"י. תרגום של נביאים – יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונודעוזה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני. עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר: אני הוא שגילתי סתריך לבני אדם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי, שלא ירבו מחלוקות בישראל. ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים, יצתה בת קול ואמרה לו: דייך.
(ג) וראיתי אני דניאל לבדי את המְרָאָה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המְרָאָה אבל חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא. אותם אנשים היו חגי זכריה ומלאכי.

דף ג

ג. א. האם מבטלים עבודה במקדש ותורה כדי לשמוע מקרא מגילה?

ב. תלמוד תורה ועבודת הקרבנות, מה מהם גדול יותר?

ג. מת מצוה ותלמוד תורה; מת מצוה ועבודה, מה עדיף? מקרא מגילה ומת מצוה, מה עדיף?

א. אמר רב יהודה אמר רב (בערכין הגרסה: שמואל): כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם, כולם מבטלים עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגילה. תניא הכי הכי. וכן דרש רבי יוסי בר חנינא ממשפחה ומשפחה – להביא משפחות כהונה ולויה.

מכאן שמכו של בית רבי שמבטלים תלמוד תורה ובאים לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר מעבודה התמורה.

א. מבואר בתוס' ועוד ראשונים שעושים העבודה לאחר הקריאה ואעפ"כ נחשב זה כביטולה כיון שמניחים אותה לעת עתה על אף שהגיע זמנה (וע' גליוני הש"ס פסחים ד, שהמשתה מעשיית מצוה נחשב כמבטלה. וע"ע אג"מ ח"ח עמ' שיח). וטעם הדבר שאין עושים העבודה עכשיו ויקראו המגילה לאחר מכן, כי טוב לקרותה עם הציבור משום פרסומי ניסא.

וזה שמבטלים תורה ועבודה משום מקרא המגילה ברוב עם – למצוה מן המובחר הוא [שהרי המצוה תיעשה לאחר מכן ולא תיבטל לגמרי כאמור], אבל לא הטריחו את היחיד לאסוף ציבור כדי לקרוא מגילה (עפ"י ראשונים; מגן אברהם ולבושי שרד סו"ס"י תרצ). וכן מי שדחוק בזמנו לצורך דבר מצוה, רשאי לשמוע מגילה בעשרה ואינו צריך לילך לבית הכנסת המרובה באנשים גם אם רגיל בו כל השנה (עפ"י שבט הלוי ח"ט קמה, ב). וע"ע שבט הלוי ח"ה פד שנמנע מלהתיר קריאה ברמקול כדי שתיעשה ברוב עם.

ואם לא יוכלו לקיים המצוה לאחר זמן, אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה (ר"ן וריטב"א ורא"ם ורמ"א תרפו עפ"י התוס'). וכ"מ ברשב"א שאף בכגון שוא"ת שכבוד הבריות דוחה, אין מקרא מגילה דוחה). ואין כן דעת הט"ז ובהגר"א (שם). וכן הוא בפסקי התוס' פ"ק דערכין אות יט. וע"ע בשו"ת חת יאיר ת; אבני נזר אר"ח תקטז).

ומצוה דרבנן, משמע מלשון הפוסקים שלדברי הכל מקרא מגילה דוחה. ואולם איסור דרבנן בקום ועשה אינו נדחה מפני המגילה – כן מבואר מדברי הריטב"א.

ב. לפי האמור נראה שמקרא מגילה קודם למילה משום פרסומי ניסא (עפ"י תרומת הדשן רסו; פרי חדש בהגר"א ופרי מגדים). והעולם נוהגים למול מקודם (חיי אדם, עפ"י דברי מהרי"ל המובאים ברמ"א סוס"י תרצג). וכנראה דעתם מפני שהמגילה תיקרא ברוב עם בכל אופן, וסוברים שמילה נחשבת תדירה הגם שאין זמנה קבוע כמגילה, וכן היא 'מקודש' דמדאורייתא היא. אך אם בגלל המילה לא תהא הקריאה ברוב עם – נראה שמגילה קודמת וכנ"ל).

ג. גם תלמוד תורה של מאה איש נדחה מפני מקרא מגילה, וכמו בית רבי, ואין זה בגדר ביטול תלמוד תורה של רבים שהוא חמור, מפני שאין כל ישראל בטלים. ועוד, הלא כל יחיד ויחיד חייב בקריאה (עב"ח ומג"א וש"א תרפו, ב).

ד. מבואר בגמרא שאין מועד בפני תלמיד חכם (בפניו. מו"ק כז; יו"ד תא, ב). וע"ע משנ"ב תקמו סק"ב לענין ת"ח בזה"ז) שנפטר, וכל שכן חנוכה ופורים. ופרשו בתוס' שמותר להספידם אעפ"י שמבטל בכך ממקרא מגילה, והטעם לפי שכבוד התורה חמור יותר.

ב. תורה ועבודת הקרבנות; חילוק בגמרא בישוב סתירת המאמרים שיש חילוק בין ביטול תורה דרבים [כמו במלחמת יהושע ביריחו שכל ישראל היו שם. ערש"י ור"ן] שהוא חמור מביטול עבודה, וכדברי רב שמואל בר אבניא: גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין, ובין תורה של יחידים שהעבודה חמורה הימנה. ואולם כבוד התורה אפילו של יחיד, חמור.

[ועוד אמרו (במנחות קי.): כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. רבא אמר: כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם].

ג. אמר רבא: פשוט לי, תלמוד תורה ומת מצוה – מת מצוה עדיף, כפי ששנו מבטלים תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה (ואפילו שאר מתים שאינם מתי מצוה, ואולם הרבים אינם מבטלים מתורתם אלא למת שהיה מלמד לאחרים. תוס' עפ"י כתובות יז – ע"ש פרטי הדינים. ויש מצדדים שבשאר מתים רשות לבטל, ובמת מצוה חובה. ערשב"א וריטב"א). עבודה ומת מצוה – מת מצוה עדיף, כפי שדרשו מולאחתו שאפילו ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, מיטמא למת מצוה. נסתפק רבא: מקרא מגילה ומת מצוה מה עדיף. חזר ופשט: מת מצוה עדיף משום כבוד הבריות.

א. נחלקו דעות הפוסקים בדיון מת שבעיר שיש לו קוברים ואינו מוטל בבזיון, והזריזות לקברו אינה אלא משום תוספת כבוד, האם יש להקדים קבורתו למקרא מגילה אם לאו [אם לא הוא תלמיד חכם, שקבורתו קודמת למקרא מגילה], וכן הסכים הגר"א להלכה. אכן כתב שאם התחילו להוציאו – אין מפסיקים באמצע (מובא במשנ"ב תרפו סק"ח).

ב. זה שמת מצוה קודם, דוקא אם יוכל לקרוא המגילה אחר כך, אבל אם יעבור זמנה, כגון שהוא סמוך לחשכה – יקראנה תחילה (רמ"א סוס"י תרפו, מהרא"ם). ויש חולקים וסוברים שלעולם מת מצוה עדיף משום כבוד הבריות (עפ"י ט"ז מג"א פר"ח והגר"א), אך זה דוקא במת מצוה גמור, ולא בשאר מתים שבעיר (משנ"ב סק"ב).

ואם לא יוכלו לקוברו אחר כך, כגון מפני הלסטים וכד' – לכל הדעות יטפל במת ולא יקרא (מג"א ועוד, מובא במשנ"ב סק"י). וכן אם התחילו כבר להתעסק בקבורת המת, אפילו יעבור זמן הקריאה – לא יפסיקו באמצע (עפ"י בהגר"א ופר"ח, מובא במשנ"ב סק"ח).
ג. יש מי שכתב שמקרא מגילה דוחה השבת אבידה, אבל רק באופן שמתעלם מהאבידה כדי לשמוע המגילה, אבל אם רואה שבא אחר ליטלה – חייב ליטפל בה, שדומה זה לעקירת דבר מהתורה ועשה' (עפ"י שאגת אריה נח). ויש חולקים על חילוק זה (עפ"י פרי יצחק כו ד"ה אך בל"ז).

- ד. א. מה דין המקום הסמוך לכרך או הנראה עמו, לענין מקרא מגילה?
ב. מה דינו של כרך שישב ולבסוף הוקף? וכן כרך או שאין בו עשרה בטלנים? וכן כרך שחרב?
א. אמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו – נדון ככרך (בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר). תנא, סמוך אע"פ שאינו נראה [כגון שיושבת בראש ההר], נראה אע"פ שאינו סמוך [שיושבת בנחל]. רבי ירמיהו.
א. הסכמת רוב הפוסקים שבנראה אין צריך שיהא בתוך מיל לכרך. ויש חולקים (ער"ן ובית יוסף) [ולדבריהם 'סמוך' הוא בעיבורה של עיר או עכ"פ בתוך מיל, ו'נראה' הוא במרחק מיל. עפ"י אחרונים. ע"ע בשעה"צ תרפ"ז].
וכתב הריטב"א ועוד פוסקים שצריך שיהא מעורב עם העיר בעניניהם, או אומרים שאפילו הוא נראה ואינו סמוך נידון ככרך (והובא בשער הציון שם סק"ו). ודעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל ששכונות השייכות לכרך בעניני מסים וארנוניות – נידונות ככרך. וכן כל מקום הכלול בתיקון-עירובין של הכרך (ע' הליכות שלמה כ, ח-ט).
ב. גם אם העיר נמשכת הרבה, אם תחילתה נמצאת סמוך לכרך – נידונית ככרך (עפ"י חזון איש קנ"ג, א – לפי הירושלמי ולשון הרמב"ם). ויש אומרים דוקא אם נבנה מתחילה סמוך ונתפשט אבל אם נבנה בריחוק מיל וחל עליו דין י"ד, אף שלאחר זמן נכנס לסמוך לכרך – אינו נידון ככרך (ע' מועדים וזמנים ח"ח קפה – מכתב מאדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל).
ודעת הגרי"מ טיקוצינסקי ששכונות המרוחקות מחומת ירושלים יותר ממיל, גם אם הן מחוברות לשוב החדש המתחבר לעיר העתיקה, אין דינן ככרך (עפ"י עיר הקדש והמקדש ח"ג כו; לוח לארץ ישראל). וכן מובא בשם הגרי"ז מבריסק להחמיר בדבר (ע' מועדים וזמנים ח"ו קה; קונטרס המועדים).
ג. דין זה של סמוך ונראה אמור רק לגבי קריאת המגילה [שעשאוהו ככרך מפני שגם הוא מוגן עמו בשעת סכנה שהכל נאספים לכרך הסמוך], מה שאין כן לענין שאר דיני עיר חומה (ריטב"א ועוד).

ב. אמר רבי יהושע בן לוי: כרך שישב ולבסוף הוקף – נדון ככפר (בית מושב עיר חומה – שהוקף ולבסוף ישב).

א. רש"י מפרש לענין דין בתי ערי חומה [יש מפרשים בדעתו שלענין מגילה אין חילוק אם ישב תחילה או הוקף, שהכל תלוי בהגנה ובמסתור שע"י החומה (ער"ן). וי"א שה"ה למגילה (ע' טו"א, מצות ראייה תרפ"ח)]. והתוס' ושאר ראשונים מפרשים לענין מגילה, שאינו קורא בט"ו אלא ב"ד [או מקדים ליום הכניסה אם אין בו עשרה בטלנים].

ב. מתוס' מבואר שהעיקר תלוי בישוב האנשים בעיר, אם נתישבו קודם שהוקפה או לאחר מכן [ואז גם אם הבתים נבנו קודם לחומה – הרי זו עיר חומה]. והר"ן כתב לפי זה שאפילו נתישבו נכרים קודם שהוקפה, אין מתחשבים בישובם אלא אם באו ישראל לאחר שהוקפה הרי זו 'עיר חומה' (וע"ע טורי אבן ופני יהושע).

ובדעת הרמב"ם (שמיטה ויובל יב, יד) יש אומרים שתלוי הדבר בזמן בניית הבתים (עפ"י מנחת חינוך שמ).

ג. יש אומרים שאם נתישבו על דעת להקיף חומה – הרי זה כהוקף ולבסוף ישב (עפ"י רמ"ה, מובא בטור או"ח תרפח. וע' טו"א).

ד. ישב ואחר כך הוקף ושוב נבנו בתים לאחר ההקפה, יש אומרים שדינם כבתי ערי חומה (עפ"י טורי אבן). ויש מי שחכך בדבר שהואיל וכבר חל עליו שם 'פרו' אין מועיל מה שנתיישב אחר כך (שפת אמת עפ"י לשון הרמב"ם).

ואולם אם בתחילה נבנו מעט בתים בדרך ארעי, ועיקר הישוב נעשה לאחר ההקף, כתבו כמה אחרונים שזה בכלל 'הוקף ולבסוף ישב' (עט"ז וערוך השלח תרפח).

ה. יש אומרים שדין זה אינו מוסכם ולדעת כמה מהחכמים אף ישב ולבסוף הוקף דינו ככרך (בר"ן מבואר שחוקיה חולק על ריב"ל לענין מגילה. והמלבי"ם בספר התורה והמצוה יצא לחדש שמחלוקת תנאים בעיקר דין זה. ובהדושי הגר"ר ח"א נה, ג נטה מדבריו).

ואמר ריב"ל: כרך שאין בו עשרה בטלנים – נדון ככפר. ואעפ"י שהכרך נכנסים אליו אנשים (הרבה, ויש מהם שאין עושים מלאכה שם, אעפ"י כ' צריך שיהיו שם עשרה קבועים. רש"י), וכל שכן עיר גדולה שאין באים אליה מבחוץ. היה חרב מעשרה בטלנים ולבסוף ישב – נדון ככרך (ואין חוששים שמא יפסקו ממנו דיורים פעם נוספת כשם שפסקו בעבר. תוס').

פרשו התוס' (וכ"כ המ"מ בדעת הרמב"ם) שמדובר כאן על סתם כרכים ולענין שנידונים ככפרים להקדים ליום הכניסה, אבל לא באותם המוקפים חומה מימות יהושע, שבאלו קוראים בט"ו אפילו אין בהם עשרה בטלנים.

ואין כן דעת הרמב"ן והר"ן הרשב"א והריטב"א; הרמב"ן נקט עפ"י הירושלמי שכשאין עשרה בטלנים נעקר מדין כרך וקורא ב"ד אפילו לא רצה להקדים ליום הכניסה. ואילו הרשב"א והר"ן והריטב"א חולקים וסוברים שדינו ככפר רק לענין שאם רצה מקדים ליום הכניסה. (מכך שכתבו נפקותא רק לענין שאם לא רצו להקדים קוראים בט"ו ככרך, משמע שאם חל ט"ו בשני או בחמישי, אם רצו מקדימים ליום הכניסה הגם שזמנם בעצם בט"ו והוא עצמו יום כניסה. וטעם הדבר נראה כיון שנכנסים לעיר מסתבר שאין לתקן להם קריאה בעיר בט"ו, לכך מקדימים ליום הכניסה הקודם, אף כי שמחת הפורים נוהגים בט"ו).

עוד בגדר 'ש בו עשרה בטלנים' – ע' להלן ה.

כרך שחרבו חומותיו נדון ככרך (אשר לו) (חמה) – כדברי רבי אליעזר ברבי יוסי, וכן סתמה המשנה בערכין וכן סובר ריב"ל, אבל יש חכמים הסוברים (ע' ברייתא ערכין לב – רבי ישמעאל בר"י) שקדושה ראשונה לא קדשה אלא לשעתה וכיון שחרב אין בו דין עיר חומה.

א. עיר חומה שנחרבה ושוב נתישבה ונתקדשה, הואיל והיתה מוקפת חומה בימי יהושע הריהי נידונית כעיר חומה אף למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא (כן כתב הגר"ר בנגיס ח"א נה – עפ"י התוס' וטו"א כאן).

ב. לענין מקרא מגילה, משמע בתורא"ש בשם ריב"א שאף אם ננקוט קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא – קוראים בט"ו אעפ"י שנחרבו החומות. וכן כתב בטורי אבן. פרטים נוספים בדיני 'עיר חומה' – ע' בערכין לב.

דף ד

ה. אלו מאמרים נוספים של רבי יהושע בן לוי בעניני קריאת המגילה מובאים בסוגיא?

מאמרים נוספים של רבי יהושע בן לוי: –
לוד ואונו וגיא החרשים – מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הן [ונחרבו בימי פילגש בגבעה, ובנאן אלפעל. חזרו ונפלו ובא אסא ושיפצן, כמוזכר בדברי הימים].

נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס.

א. לדעת רש"י (ערכין ג. וכו"כ המ"מ בדעת הרמב"ם), הנשים מוציאות את האנשים (וכ"כ הריטב"א אלא שכתב שאין זה כבוד הציבור, ובכלל 'מארה' הוא. ועתוס' סוכה לח.). ואילו התוס' כתבו להוכיח מהתוספתא שאין האשה מוציאה את האיש. וכן הביאו מבה"ג שמוציאה את מינה ולא את האנשים (וכ"כ המרדכי מראב"ה).

ולהוציא נשים רבות, יש מי שכתב שאינה מוציאתן (קרבן נתנאל בשם התוס' משום זלוול, מובא בשער הציון תרפט סקט"ו). ויש חולקים (כן הוא בלוח ארץ ישראל, וכן דעת הגרשו"א – ע' הליכות שלמה אדר פי"ט דבר הלכה ד).

יש אומרים שהאשה אינה חייבת בקריאה אלא בשמיעה, ואם קוראת לעצמה מברכת 'לשמוע מגילה' (ר"ן בדעת בה"ג; מרדכי, מובא ברמ"א תרפט, ב [וכ"ה בלוח ארץ ישראל, וכן נהגו בבית הגרשו"א (הלי"ש יט, ג בהערה). ובח"א כתב 'לשמוע מקרא מגילה', וכ"ה הלשון המובא בטו"א אגב ריהטא, וכ"ה בסידור עולת ראיה]). ולדעה זו מצדד המגן-אברהם שלא תקרא האשה לעצמה. ומכל מקום אם אין מי שיקרא לפניה – תקרא לעצמה במגילה כשרה ובברכה (משנ"ב ושעה"צ שם). וכששומעות כמה נשים את המגילה, תברך אחת 'לשמוע' ותוציא את חברותיה (הליכות שלמה יט, ג).

ב. אם האשה יצאה ידי חובתה, אפשר שאינה מוציאה אשה אחרת או קטן, שמא אינה בכלל דין 'ערבות' שאעפ"י שיצא מוציא (פרי מגדים, מובא בבאה"ל ר"ס תרפט).

ג. יש שכתבו בדעת הרמב"ם שעבדים שאינם משוחררים פטורים ממגילה (ע' בכתבים המיוחסים להגר"ז ריש ערכין; מצות ראיה). ואילו מהטור (תרפט) משמע שחייב. וכן דעת בה"ג. וכן פסקו הב"ח ומגן אברהם. וכן י"א אף בדעת הרמב"ם (עפ"י תשו' רשב"ש תנב-תנג).

פורים שחל להיות בשבת – שואלים ודורשים בענינו של יום [ואין גוזרים שמא מתוך כך יעבירו המגילה ברשות הרבים].

א. רש"י מפרש לדרוש באגרת הפורים ברבים. וכ"כ הריטב"א והר"ן שדורשים המגילה בענינו של נס, אבל לא בהלכות המגילה שהרי כבר נקראה קודם השבת. (וע' גם מג"א תכט, א שכמו כן בפסח דורשים בו ביציאת מצרים. וע"ש בשו"ע הגר"ז שה"ה בכל מועד, דורשים בטעמים שבעבורם נצטוינו לעשות המועד. אך בר"ן משמע לכאן' שבפסח דורשים בהלכות. וכ"מ להלן טז. במרדכי שדרש לחכמים בהלכות קמיצה ביום ט"ז בניסן כמש"כ רש"י).